

Phần hai

**MÔ HÌNH, NỘI DUNG VÀ PHƯƠNG PHÁP GIÁO DỤC
TẠI CƠ SỞ SẢN XUẤT CHO NGƯỜI SAU CAI NGHIỆN
(2005-2006)**

MỞ ĐẦU

I. Tính cấp bách

Mục tiêu của Đề án "Tổ chức quản lý, dạy nghề và giải quyết việc làm cho người sau cai nghiện" tại các trung tâm và trường cai nghiện của TP HCM, sau đây gọi chung là trung tâm, là từng bước đưa người sau cai nghiện tái hòa nhập cộng đồng, bước đầu là đưa những người đạt tiêu chuẩn về sức khỏe, trình độ học vấn, trình độ nghề nghiệp và có ý thức lao động, vào làm việc và kiếm sống bằng sức lao động và kỹ năng của mình trong các cơ sở sản xuất do các thành phần kinh tế đầu tư trong các trung tâm cai nghiện và Cụm công nghiệp Nhị Xuân; tham gia Đội, Tổng đội lao động tình nguyện xây dựng các công trình dân sinh; làm việc trong các Hợp tác xã sản xuất do thân nhân và các tổ chức và cá nhân hảo tâm xây dựng trong môi trường "tương đối sạch ma túy" và cuối cùng là những người tự nguyện ở lại lâu dài và tham gia các đội lao động tình nguyện tại các trung tâm cai nghiện.

Những người sau cai vượt qua giai đoạn cai nghiện, cắt cơn, chữa bệnh, lao động trị liệu và phục hồi sức khỏe hai năm, được học văn hóa, học nghề. Hiện nay một số trong những người sau cai lần lượt được xét chuyển sang diện tái hòa nhập cộng đồng.

Đến nay - theo số liệu tổng hợp đến tháng 10-2006 - trừ một số ít được hồi gia (1.027 người), một số nhỏ tái hòa nhập về các địa phương (11 người), số đông người sau cai còn lại đăng ký theo các hướng sau đây:

- Đến làm việc trong các cơ sở sản xuất tại Cụm công nghiệp - khu dân cư Nhị Xuân (hiện đã có gần 700 người lao động trong 6 nhà

máy). Họ được cấp giấy chứng nhận tái hòa nhập cộng đồng (tức là đã hoàn thành nhiệm vụ và thời gian quy định trong Đề án quản lý, dạy nghề và giải quyết việc làm cho người sau cai nghiện ma túy, nay trở thành công dân bình thường).

- Định cư lâu dài tại Trung tâm Phú Văn (42 người),
- Tự nguyện ở lại lâu dài tại các trung tâm cai nghiện, tham gia các đội lao động tình nguyện (109 người),
- Một tỷ lệ cao người sau cai ở lại và làm việc trong các cơ sở sản xuất tại các trung tâm cai nghiện, cho đến khi hết thời hạn quy định trong Đề án và theo tinh thần Nghị quyết 16/2003/QH11 của Quốc hội, ngày 17-6-2003, để được trở về với gia đình - hồi gia.
- Tự nguyện đăng ký và được xét chọn đưa đến làm việc trong các doanh nghiệp trên địa bàn các quận - huyện, trong chương trình thử nghiệm do Trung tâm Tư vấn và cai nghiện ma túy tiến hành sau khi được thành phố cho phép.

Những người sau cai nghiện tái hòa nhập cộng đồng, bước đầu kiếm sống bằng lao động và kỹ năng của mình trong các cơ sở sản xuất là bước quan trọng để từng bước trở lại với cuộc sống bình thường mà không rơi vào tái nghiện. Đó là một cuộc đấu tranh rất khó khăn, rất gian khổ và lâu dài. Họ rất cần sự trợ lực của đảng bộ, chính quyền, các cơ quan quản lý, lãnh đạo các trung tâm cai nghiện, giám đốc các doanh nghiệp đầu tư sản xuất trong các trung tâm cai nghiện và trong Cụm công nghiệp - khu dân cư Nhị Xuân; các đoàn thể chính trị, tổ chức quần chúng, nghề nghiệp và lứa tuổi của những lao động là người sau cai trong các cơ sở sản xuất ấy...

Có nhiều vấn đề phải giải quyết, trong đó có nội dung tiếp tục giáo dục người sau cai - kể cả những người đã được xét tái hòa nhập cộng đồng - hoàn thiện nhân cách, làm người công dân lao động tự nuôi sống mình.

Tình hình nghiên cứu:

Việc tìm kiếm mô hình giáo dục, nội dung và phương pháp - cách thức chuyển tải những nội dung về giáo dục hành vi - nhân cách, giáo dục lao động, giáo dục tư cách công dân, giáo dục pháp luật, giáo dục sức khỏe - phòng chống HIV/AIDS, giáo dục giới tính ... một cách thích hợp trong các môi trường và bối cảnh cụ thể tại các cơ sở sản xuất tiếp nhận người sau cai, là rất quan trọng và cần thiết. Nhưng để thực thi thì trước hết phải có nghiên cứu khoa học về những vấn đề chưa có tiền lệ này.

Đề tài khoa học "Mô hình, nội dung và phương pháp giáo dục tại đơn vị sản xuất cho người sau cai nghiện" theo đơn đặt hàng của Lực lượng Thanh niên Xung phong. Hội đồng xét duyệt đề cương yêu cầu những người thực hiện đề tài "xây dựng một Modul mẫu" để rút kinh nghiệm. Tuy nhiên, do thời gian và trước hết những người thực hiện đề tài này căn cứ kết quả các cuộc khảo cứu, nghiên cứu thực địa và nhiều đối tượng và phương án giáo dục cho người sau cai, từng bước tái hòa nhập khác nhau, thấy rằng cần thiết phải xây dựng mô hình cho các phương án = trong đó có phương án tuy mới hình thành nhưng hứa hẹn nhiều kết quả nhờ tính khả thi cao.

Trước đây Lực lượng Thanh niên xung phong và Sở Lao động - Thương binh - Xã hội cũng đã thực hiện chương trình giáo dục cho học viên cai nghiện và sau đó được Ủy ban Nhân dân thành phố giao, Trung tâm Khoa học Xã hội và Nhân văn TP HCM, hệ thống hóa, nâng cấp (do Tiến sĩ Hồ Bá Thâm làm chủ biên) Bộ tài liệu giáo dục chính thức làm tài liệu giáo dục nhân cách cho học viên cai nghiện giai đoạn này. Và hiện nay, được sự đồng ý của Ủy ban Nhân dân TP HCM, Bộ Lao động - Thương binh và Xã hội, Bộ Y tế và Bộ Giáo dục - Đào tạo đang sử dụng cho các đơn vị cai nghiện ma túy trên địa bàn toàn quốc. Những nội dung này chúng tôi cũng có đề

cập một phần trong đề tài "Quản lý dạy nghề và giải quyết việc làm cho người sau cai nghiện trong chương trình ba năm tại các trung tâm cai nghiện của TP HCM".

Nhưng giai đoạn sau cai thì chưa có tài liệu giáo dục chính thức. Vấn đề đặt ra là tiếp tục nội dung gì, phương pháp gì trước đây và bổ sung mới những vấn đề gì? Trong quá trình nghiên cứu đề tài, những đơn vị cơ sở, cụ thể là Lực lượng Thanh niên Xung phong, do nhu cầu thực tế, đã có những sáng kiến tiếp tục thực hiện việc biên soạn nội dung giáo dục cho người sau cai. Sở Lao động - Thương binh - Xã hội TP HCM cũng đã phối hợp với Viện Nghiên cứu Xã hội (Trước kia là Trung tâm Khoa học xã hội và Nhân văn) tổ chức tập huấn cho giáo dục viên và cán bộ quản lý về nội dung, phương pháp giáo dục cho học viên cai nghiện, người sau cai. Đây là những vấn đề cần nghiên cứu tổng kết.

II. Những yếu cầu và bộ cục kết quả nghiên cứu

Mục tiêu, nhiệm vụ của đề tài:

Chúng tôi đã đề ra nhiệm vụ xây dựng mô hình giáo dục cho người sau cai phù hợp với các không gian cụ thể (tức cơ sở sản xuất tại các địa bàn khác nhau), kiến nghị phương pháp hợp lý nhằm chuyển tải các nội dung thiết thực, mang lại kết quả cụ thể cho người sau cai một cách phù hợp:

- Tại các cơ sở sản xuất của các thành phần kinh tế đầu tư xây dựng trong các trung tâm cai nghiện tập trung,
- Tại các cơ sở sản xuất của các thành phần kinh tế đầu tư trong Cụm công nghiệp - khu dân cư Nhị Xuân.
- Tại các cơ sở sản xuất trên các địa bàn quận - huyện.

Trong quá trình nghiên cứu, chúng tôi đã điều tra xã hội học, phỏng vấn và tổ chức một cuộc Hội thảo, hai buổi tọa đàm với lao động là người sau cai và những người đã được xét tái hòa nhập cộng đồng làm việc trong các doanh nghiệp trên địa bàn quận - huyện và trong các cơ sở sản xuất của các thành phần kinh tế đầu tư xây dựng trong Cụm công nghiệp - khu dân cư Nhị Xuân; tìm hiểu thực tế nhiều lần các đơn vị sản xuất này. Có những vấn đề khó, ý kiến còn rất khác nhau, chúng tôi đã phải kiểm tra lại một cách thận trọng và chu đáo.

Chúng tôi coi báo cáo khoa học này có ý nghĩa:

- Tổng kết kinh nghiệm giáo dục học viên cai nghiện và nhất là giáo dục người sau cai qua một số điển hình cả ở Lực lượng Thanh niên Xung phong và Sở Lao động - Thương binh và Xã hội TP HCM.

- Xác định cơ sở khoa học và thực tiễn của những nội dung, hình thức, mô hình giáo dục với những thuận lợi và những khó khăn của nó, đề xuất những giải pháp khắc phục và xu hướng, khả năng thành công hay không ở mức nào?

- Có một số kiến nghị đề xuất mới.

Tuy nhiên, không phải trong báo cáo này mọi vấn đề đều được giải quyết rốt ráo, hơn nữa cũng không thể làm rõ được những vấn đề liên quan tuy quan trọng nhưng thuộc phạm vi đề tài khác. Chúng tôi tâm niệm là chỉ tập trung làm rõ những yêu cầu chính mà đề tài đặt ra.

Sau thời gian nghiên cứu, được sự góp ý của Hội đồng nghiệm thu, những nội dung trình bày trong Báo cáo của đề tài khoa học này theo những yêu cầu ấy.

Dù có nhiều cố gắng nhưng hạn chế là không tránh khỏi, chúng tôi mong được đón nhận ý kiến nhận xét, đánh giá quý báu của Hội đồng nghiệm thu.

Báo cáo này gồm năm chương:

Chương một: Đặc điểm các cơ sở sản xuất tiếp nhận người sau cai
- đặc điểm tâm - sinh lý người sau cai và người được
tái hòa nhập cộng đồng làm việc trong các môi
trường sản xuất.

Chương hai: Mô hình sản xuất - mô hình giáo dục, và triển vọng
thành công của các mô hình.

Chương ba: Nội dung và phương pháp giáo dục.

Chương bốn: Tổ chức, bộ máy và lực lượng đảm bảo cho mô hình
và hoạt động giáo dục.

Chương năm: Kết luận và kiến nghị - Tổ chức thực hiện.